

УДК 811.163.2'367.37

ОСНОВНІ ЗАСАДИ КОНСТРУКЦІЙНОЇ ГРАМАТИКИ В АНАЛІЗІ БОЛГАРСЬКИХ МОДАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ

Івона НОВАКОВСЬКА-КЕМПНА

Академія Ігнатіанум у Кракові
вул. Коперніка, 26, Краків, 31-501, e-mail: ink28@wp.pl
Кафедра культурних та християнських основ освіти

У статті розглядаються основні теоретичні засади конструкційної граматики, зокрема питання модальності конструкцій та речень, як семантико-логічної категорії. На основі аналізу значного корпусу модальних речень у болгарській мові зроблено висновки про способи творення модальних граматичних конструкцій.

Ключові слова: евристика, конструкційна граматика, модальність, модальні речення, модальні конструкції.

У колі євроамериканської культури у ХХ–ХХІ ст. спостерігається прагнення до зміни дослідних парадигм у сфері гуманітарних наук. Наукові теорії складаються у своєрідний ланцюг, що орієнтується на певні науково-дослідні програми, в основі яких лежать позитивні і негативні правила евристики (англ. positive heuristic, negative heuristic)¹.

Позитивні правила визначають напрями розвитку, варті продовження, а негативні – навпаки. Нову програму творять стрижень – незмінний і нефальшований, а також низ-

ка допоміжних гіпотез, що верифікуються за допомогою емпіричних фактів і модифікуються завдяки їм². Сформована на основі дослідної програми парадигма включає до своїх допоміжних гіпотез також факти, важливі для попередніх дослідних концепцій, доповнюючи їх і видозмінюючи, пропонуючи нові рішення. Таким чином на основі дискусії про статус, функції і будову синтаксично-семантичної фрази з'являється конструкційна граматика – спочатку лише як течія в генеративізмі³, що апелює щораз більше до засад когнітивізму⁴.

¹ Lakatos J. Philosophical Papers. Vol. 1: The Methodology of Scientific Research Programmes. Vol. 2: Mathematics, Science and Epistemology. Cambridge, 1978; Kardela H. Czy Noama Chomsky'ego gramatyka generatywna jest naukowym programem badawczym? // Noam Chomsky: inspiracje i perspektywy. Warszawa, 1991. S.99–115.

² Kardela H. Czy Noama Chomsky'ego gramatyka generatywna jest naukowym programem badawczym? S.100.

³ Kay P. Words and the Grammar of Context. Stanford, 1997.

⁴ Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language // Trends in Cognitive Sciences. 5. 2003. S.219–224; Goldberg A.E. Constructions at work. The nature of generalization in language. Oxford, 2006.

Серед спільних ознак когнітивної і конструкційної граматики Р.Лангакер⁵ визначає мовні конструкції (а не на правила) як основу для опису, континуум граматики і словника (а не їх окремий опис), комплекси символічних структур, що об'єднують фонологічно-граматичну форму і значення, інформаційну структуру, категоризацію ("конструкції, пов'язані між собою системою спадковості ознак"), регулярність конструкцій, що базуються на правилах і взірцях, а також – їх своєрідність, що проявляється в окремих відмінках, правильності та композиційності. Для недеривованої граматики ("одношарової") Р.Лангакер вважає обидва підходи репрезентативними.

Потрібно визнати, що кожен з цих напрямів вносить щось нове до існуючого способу опису граматичних явищ і механізмів мови, дає йому змогу заново показати, переоцінити звичні схеми, запропонувати нові прийоми аналізу.

Цей процес стосується також конструкційної граматики, яка робить можливим новий погляд і нову, дещо іншу інтерпретацію модальних конструкцій, що мають статус присудку, в яких відповідне модальне дієслово типу *длъжен съм* [модус], *това* [transitum] а також *правя / направя* (недок./док.) [диктум] відкривають позицію (валентність) для дій і станів, що є об'єктом побажань, бажань, обов'язку тощо. Навіть поверховий аналіз модальних дієслів і предикативів (невербальних висловів) типу *трябва, длъжен съм, задължен (да направя това), може, възможно е, позволено е, забранено е, искам, обичам, усецам, чувствувам, имам*, а також фразем (до прикладу)⁶: *това е в кръга на моите задължения, имам възможност, в състояние съм на..., харесва ми се да правя, нрави ми се да правя* (подобається мені робити – розм.), *имам за цел, имам работа (да правя нещо), трябва да бъде, смятам за необходимо* дає підстави розпочати дискусію над ускладненими конструкціями, до яких вони входять.

На думку В.Крофта⁷, граматичні категорії і зв'язки не мають універсального характеру, оскільки основними одиницями мови є не вони, а конструкції – фрази певного виду. Категорії і зв'язки визначаються з огляду на роль, яку відіграють у цих конструкціях. На підставі цього можна дійти важливого для функціонування мови висновку, що власне конструкції у всьому багатстві контекстуальних обумовленостей є тими основними одиницями, які використовуються в реченні⁸. Доречною ілюстрацією даного явища можуть бути давальні конструкції з так званим конвенціональним дативом, наприклад: *не можна мені цього робити* (порівн. *я можу це робити (зробити)*); *бо їм це належиться* (порівн. *бо мають право на це*⁹).

А.Гольдберг¹⁰ підкреслює факт, що в конструкційній граматиці визначається засада "описуємо те, що бачимо" (what you see is what you get), а отже безпосередньо доступними є тільки ті мовні дані, що не позначають структур глибоких ("порожніх" [потенційних, таких, що реконструюються]) мовних елементів чи конструктив тощо. Авторка¹¹ також звертає увагу, що запропонована нею граMATика має генеративний характер: "Конструкційна граMATика має генеративний характер в тому сенсі,

⁵ Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramatykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej // *Językoznawstwo kognitywne III. Kognitywizm w świetle innych teorii*. Gdańsk, 2006. S.16.

© Новаковська-Кемпна І., 2012

⁶ Chlebda W. Frazematyka // *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*. Т. 2 / Red. J. Bartmiński. Wrocław, 1993. S.327–334; Chlebda W. Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy. Łask, 2003.

⁷ Croft W. *Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford, 2001.

⁸ Tomasello M. The Return of Constructions. Review of Adele Goldberg. *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure* // *Journal of Child Language*. 25. 1998. S.431–432; Dąbrowska E. From formula to schema: The acquisition of English questions // *Cognitive Linguistics*. 11. 2000. S.1–10; Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramatykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.15–56; Касабов І. ГраMATика на семантика. Софія, 2006.

⁹ Rudzka-Ostyn B. *Z rozważań nad kategorią przypadku*. Kraków, 2000. S.165.

¹⁰ Goldberg A.E. *Constructions: a new theoretical approach to language*. S.219.

¹¹ Goldberg A.E. *Constructions. A construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago, 1995. S.7.

що намагається дати опис нескінченної кількості висловів, дозволених граматиною, а

також водночас з'ясувати факт, що величезне число висловів цією ж граматиною виключене або відкинуте". У коментарі Р.Лангакер¹² додає, що акцептовані конструкції є передусім впорядкованим інвентарем конвенціональних одиниць мови, при цьому самі споживачі вирішують, яку форму використати.

Продукція (реалізація) висловлень ґрунтується тут не на лінійній побудові більших елементів, а на поєднанні конструкцій в більшій структурі, а також, образно кажучи, на "накладанні" однієї конструкції на другу і припасуванні їх одна до одної. Таке дослідження, орієнтоване на вивчення механізмів мовної креативності, має істотне значення для мови як основа для утворення амальгаматів¹³.

Йдеться про механізм творення конвенціональних, тобто грамотних (porpawnych), граматичних конструкцій, який дає змогу також виявити відмінності структур, що зазвичай вважаються винятковими (нетиповими і забарвленими, інференційними, з ознаками амальгату, тобто своєрідного повного "розчинення" фраз у мові), непродуктивними, а отже, менш істотними (периферійними) для загальної норми болгарської мови. Навіть непродуктивні і непередбачувані конструкції в цьому описі вмотивовані існуванням інших – "конструкційних" ідіом, наприклад, таких, що трапляються в розмовній болгарській мові¹⁴, порівн. розм.: пол. *mieć gadane, być wugadanym*, болг. *имам амбиция, търпение, смелост, заповед, сведение, наражда, известие, вид, изражение, изглед*.

Як стверджує А.Гольдберг¹⁵, такий дослідницький метод може бути застосований до опису та інтерпретації найбільш "витончених відтінків концептуалізації"¹⁶ і не тільки підводити до рефлексії над способом встановлення кінцевого комплексу амальгаматів використання мовних форм, а й сприяти роздумам над механізмами мовної креативності, творенню висловлення. Завдяки ньому можна також інтерпретувати мовну правильність у "контексті перетворення даних у динамічній інтерактивній системі"¹⁷.

Якщо прийняти концепцію поступового формування конструкції, то під час досліджень виявляються певні ознаки її як аналізу, що дошукується в граматиці системи, котра невпинно "постає" з поточного дискурсу / вжитку мови, так і пропозиції правил і візріців. На думку А.Гольдберг¹⁸, граMATика приймає відповідну форму творення нових конструкцій в процесі засвоєння мови під впливом багатьох чинників, зокрема: зразковість висловлень оточення, функціонування вимог комунікації, а також загальні уміння і когнітивні обмеження в творенні граматичних форм (граматикалізації), наприклад, у ситуації гри словом (неологізми, неосемантизми, ознаки звукового аморфізму, асемантичні повтори, деформування звукової форми слів).

Тут доречно навести когнітивне визначення конструкції сцени / події¹⁹, яке стосується вибору одного з багатьох можливих способів трактування визначеного (та-

¹² Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramatykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.17.

¹³ Fauconnier G., Turner M. Tworzenie amalgamatów jako jeden z głównych procesów w gramatyce // Językoznawstwo kognitywne II. Zjawiska pragmatyczne. Gdańsk, 2001. S.173–212.

¹⁴ Jackendoff R. Twisting the night away // Language. 73. 1997. S.534–559.

¹⁵ Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language. S.225.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramatykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.18.

¹⁸ Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language. S.219–224.

¹⁹ Langacker R. Wykłady z gramatyki kognitywnej. Lublin, 1995. S.29.

кого ж або подібного) поняттєвого змісту; що спричиняється до того, що в результаті концептуалізація, обумовлена змінним матеріалом, яким є мова, набуває визначеної семантичної цінності, що є наслідком саме такого вибору, та в обох граматиках належить до профілювання (profiling), а також виокремлення учасників контакту (participant prominence).

Саме поняття конструкції А.Гольдберг²⁰ інтерпретує в когнітивному трактуванні таким чином: "К є конструкцією тоді і тільки тоді, коли К є таким зіставленням форми і функції, певний аспект форми або якийсь аспект функції якого не можна чітко передбачити на основі складників К", проте це визначення не охоплює найтипівших випадків конструкції, повною мірою конвенціональних²¹.

А.Гольдберг²² стверджує, що мовне знання загалом можна звести до знання про пов'язані між собою конструкції, а отже – їхні значення.

Конструкції, пов'язані з основними зразками предикативно-аргументної структури, обґрунтовують певні переконання (обставинні причини) як такі, що підлягають освоєнню в процесі категоризації й узагальненню на основі зразків їх уживання і форм, помічених учасником дискурсу. Отже, зі своїм оточенням вони можуть функціонувати як одне ціле в нових контекстах і консітуаціях мовленнєвого акту²³.

Конструкційна граMATика трактує конструкції як одиниці, засвоєні в процесі перетворення. Розбудова мовної компетенції означає засвоєння інвентаря конструкцій даної мови і вибудування ієрархічної мережі відношень між ними таким чином, щоб досягти знання граMATики, тобто сформувані інвентар символічних одиниць мови²⁴, до яких належать конвенціоналізовані конструкції. Конструктивісти відмовляються від аргументу про "вбогість [обмеженість] первинних даних" (англ. poverty of stimulus) в традиційній трансформаційно-генеративній моделі на користь обґрунтування тези про існування універсальної і автономної граMATики, вродженої мовної здібності. Вони вважають, що процес вивчення мови ґрунтується на застосуванні до доступних мовних даних загальних пізнавальних здібностей і механізмів, навчання в культурному контексті. Йдеться також про розпізнання подібності, категоризацію, абстрагованість схем, одночасний аналіз даних на різних рівнях, розпізнавання й інтернаціоналізацію комунікаційних намірів уже на початковому етапі засвоєння мови²⁵. Таким чином підкреслюється, що конструкції, неоднакові з огляду на різне використання і семантику дієслова²⁶, мають різне значення, воно ж приписується самим конструкціям²⁷ і характеризується саме стосовно них, а не дієслова.

Одночасно важливим є зауваження А.Гольдберг²⁸, що значення конструкції як інтегральної цілісності дає змогу виявити первинне значення дієслова, яке є вихідною точкою для його перетворення, а також стає підставою для його подальшої інтерпретації як конвенціонального або нового елемента з пропонувані новим змістом (наповненням). Поряд з дієсловом і крім нього в подібній ролі і функції

²⁰ Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language. S.219–224.

²¹ Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramtykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.20.

²² Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language. S.219–224.

²³ Касабов Й. ГраMATика на семантика; Ницолова Р. Българска граMATика. Морфология. София, 2008.

²⁴ Langacker R. Wykłady z gramatyki kognitywnej. Lublin, 1995.

²⁵ Tomasello M. The Return of Constructions. Review of Adele Goldberg. Constructions. S.431–432; Tomasello M. Społeczno–pragmatyczna teoria uczenia się słów // Psychologia języka dziecka Gdańsk 2007. S.211–225.

²⁶ За: Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramtykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.21.

²⁷ Goldberg A.E. Constructions. A construction Grammar Approach to Argument Structure. S.13.

²⁸ Ibid. S. 13–14.

можуть виступати недієслівні форми, для яких загальноприйнятим є термін *предикативи*.

В обраних для опису типах речень спостерігаються модальні конструкції. Модальність як семантично-логічна категорія трактується по-різному. Вважаємо оптимальним визначення С.Кароляка²⁹: “модальність – це категорія, складовими частинами якої є предикати, що виражають ставлення мовця до змісту, → диктум”, в якому умовою функціонування модальності вважається ставлення автора комюніке до висловленого змісту (диктум). Таку позицію поділяє багато дослідників³⁰. В науковій літературі трапляється також оцінка модальності як опозиції “надавець – споживач”, а також опозиції “зміст висловлювання – позамовна реальність”. Крім розповідних речень з асертивною (стверджуючою) модальністю, що виражає переконання мовця в правдивості/неправдивості диктуму, може повстияти – залежно від типу речення, питального, побажального чи наказового – інший вид модальності, що передає ставлення мовця до сформульованого диктуму. Тоді виникає деонтична, алетична, оцінна (волітивна і почуттєва)³¹ і часова модальність, що виражає різне позиціонування відправника комюніке до змісту висловлювання, наприклад, → необхідність, можливість, обов’язок, сумнів, бажання, прагнення, різні відчуття.

Розрізнення модальності речення (екстрадиктальної/екстрапредикативної) і модальності логічної (інтрадиктальної) С.Кароляк³² вважає фундаментальним питанням лінгвістики, оскільки модальність речення творить модальне обрамлення речення³³ і належить до компонентів елементарного речення, разом з викладниками часу і простору³⁴, натомість, логічна модальність разом з предикатом, що репрезентує диктум, передбачає структуру, складену з предиката, який є основним елементом предикативно-аргументної структури (PSPA), а також предиката, що є викладником аргументу речення, представленого головним предикатом або поліпредикативним висловлюванням, складеним з PSPA та доданого до нього вислову, “який не займає позиції, зазначеної даним предикатом (що є частиною основного предикативного сполучення)”³⁵ – його називають неосновним предикативним сполученням (NPWP). Предикат і аргумент тут займають позицію мовних одиниць, а не – логічних категорій. Це положення перекликається зі спільною тезою А.Гольдберга³⁶ і Р.Лангакера³⁷, що синтаксично-граматичні конструкції є основним предметом опису, а також що “з перспективи когнітивної граматики, яка опирається на мовний узус³⁸, мовні одиниці

²⁹ Karolak S. Modalność // Encyklopedia językoznawstwa. Wrocław, 1993. S.337.

³⁰ Wierzbicka A. Semantyka. Jednostki elementarne i uniwersalne. Lublin, 2006; Wierzbicka A. Dociekania semantyczne. Wrocław–Warszawa–Kraków 1969; Grzegorzczkowska R. Wprowadzenie do semantyki językowej. Wyd. 3, popr. i rozszerz. Warszawa, 2001; Puzymina J. O modalności w polskich derywatach // Tekst i język. Problemy semantyczne. T. 36 / Red. M. R. Mayenowa. Wrocław, 1974. S.225–233.

³¹ Дамянова Р. Емоциите в културата на българското Възраждане. София, 2008.

³² Karolak S. Modalność. S.337.

³³ Wierzbicka A. Semantyka. Jednostki elementarne i uniwersalne. Lublin, 2006; Karolak S. Składnia wyrażen predykatywnych // Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia. 1984. S.11–212; Bogacki K., Karolak S. Założenia gramatyki o podstawach semantycznych // Język a kultura. T. 8: Podstawy metodologiczne semantyki współczesnej / Red. Iwona Nowakowska-Kempna. Wrocław, 1992. S.157–189.

³⁴ Karolak S. Składnia wyrażen predykatywnych. S.19, 27–30.

³⁵ Grochowski M. Składania wyrażen polipredykatywnych (Zarys problematyki) // Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia / Red. Z. Topolińska. Warszawa, 1984. S.214–215.

³⁶ Goldberg A.E. Constructions: a new theoretical approach to language. S.219–224; Goldberg A.E. Constructions at work. Oxford, 2006.

³⁷ Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramtykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.16.

³⁸ Langacker R. A dynamic usage-based model // Usage-Based Models of Language / Red. M. Barlow, S. Kemmer. Stanford, 2000. S.1–63.

підлягають виділенню з випадків реального використання (usage events) шляхом підсилення повторюваних у них спільних ознак³⁹.

Аналіз великого корпусу інтрадиктальних модальних речень у болгарській мові⁴⁰ дає підстави стверджувати, що модальну граматичну конструкцію у даному випадку творять предикат в особовій формі дієслова, предикат – інфінітивна форма з часткою *да*, предикат у формі фраземи⁴¹, а також фразеологізми⁴².

Такі поєднання дієслівних предикатів з формами інфінітива з *да* утворюють *боя се, страхувам се (от някого, от нещо/за някого), пазя се, защитавам се, браня се, искам, желая, решавам (се), съветвам, трудя се, мъча се, имам/нямам, обичам*. Поєднання дієслів в 3-й особі в безпідметових реченнях з формами інфінітива утворюють *иска ми се, отива, може, случва се, прилича / не прилича, установява се, трябва, прищяло му се*.

У функції модальних предикативів⁴³ з відкритою позицією для предиката, що визначає діяльність або стан, також можуть використовуватись іменники, наприклад *време, принуда, потреба, шанс, жал, смях, воля, желание, съжаление*, прислівники, наприклад, *интересно, любопитно, занимателно, съществено, задължително, обезателно, по задължение, случайно, възможно, необходимо, нужно е, необходимо е* і прикметники *могъщи, крепък, корав, як, дължен, задължен, доволен (съм), виновен*, а також інші частини мови, наприклад, *ами!*, 'шкода', *за жалост!*, *язък!* 'шкода'⁴⁴.

Окреслюючи сферу дослідження фразематики, В.Хлебда⁴⁵ наголошує, що конститутивним визначником фраземи є відтворюваність / повторюваність даного мовного елемента "в даній ситуації і для називання даної низки сенсів", а отже, її можна визнати відносно стійкою мовною формою з певним значенням. Інакше кажучи, фразема – це мовна одиниця, що належить до лексичного виміру мови і відрізняється від фразеологізму ступенем ідіоматичності та доданим значенням.

До модальних конструкцій належать фраземи з відкритою позицією для інфінітива: *върви, никай не те спира* 'іди, ніхто тебе не тримає', *гнус ме е* 'огида мене [бере]', *чувствувам / изпитвам отвращение* 'відчувати огиду', *щеш не щеш* 'хочеш не хочеш', *без да иска(м)* 'ненавмисно', *не искам а. не ща* 'не хотіти', *с добри намерения* 'сповнений добрих намірів / з добрими намірами', *с голямо удоволствие* 'вельми охоче', *създавам си труд* 'завдавати собі труду', *имам повод, случай, предлог, възможност* 'мати привід' тощо.

У цьому контексті задіяні також фразеологічні звороти⁴⁶, наприклад *това не е в кръга на моите задължения, и дума да не става* 'ані мені сниться', *дори и не мисля* 'навіть не думаю', *съвсем не ме интересува* 'зовсім мене не цікавить / обходить мене так, як тогорічний сніг', *имам авторитет, власт, престиж, име* 'мати авторитет, владу, престиж, право до' *имам късмет, щастие, шанс*, 'мати щастя, шанс', *имам задача, цел* 'мати завдання, мету', *това не е шега* 'це не

³⁹ Langacker R. Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramtykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. S.22.

⁴⁰ Див.: Baltova J. Archiwum do Słownika języka bułgarskiego przy Bułgarskiej Akademii Nauk w Sofii (udostępnione w archiwum). 1994.

⁴¹ Chlebeda W. Elementy frazematyki. Łask, 2003.

⁴² Lewicki A.M. Zakres frazeologii // Acta Universitatis Lodzianis. Kształtowanie polonistyczne cudzoziemców. 1992. Z. 4. S.25–34; Lewicki A.M. Studia z teorii frazeologii. Łask, 1993; Ничева К., Спасова-Михайлова С., Чолакова Кр. Фразеологичен речник на българския език. Т. 1–2. София, 1974, 1975 та ін.

⁴³ Brzdek E. Konstrukcje orzeczenia modalnego w wypowiedziach dzieci w wieku przedszkolnym. Ujęcie lingwoedukacyjne, Kraków (wydruk komputerowy niepublikowanej rozprawy doktorskiej). 2011.

⁴⁴ Ницолова Р. Българска граматика. Морфология.

⁴⁵ Chlebeda W. Frazematyka S.328.

⁴⁶ Lewicki A.M. Zakres frazeologii. S.25–34; Lewicki A.M. Studia z teorii frazeologii. Łask, 1993; Ничева К., Спасова-Михайлова С., Чолакова Кр. Фразеологичен речник на българския език (Софја, 1974, 1975) та ін.

дрібниця', *имаю смелостта да правя нещю 'мати відвагу щось зробити', когото ми се удаде случай 'при нагоді / якщо буде така можливість', тъкмо на време 'в саму пору', в случай на нужда 'при потребі'.*

Конструкції з модальними предикатами (дієсловами і предикативами) розкривають своє семантичне багатство і розмаїття форми:

Дължа да подчертая, че кършенето на памука е действително сложна и много важна работа.

Дължа да заявя, от името на софийските трудеци се, че те ще вложат всичките си сили за изпълнението на годишния план.

Никой не беше го задължавал да се грижи за тях.

А други ни задължаваше да изучаваме науст и да ги казваме при затворена книга.

Тя ги задължаваше да бъдат самоотвержени, твърдо и търпеливо да понасят трудностите.

Правилата на ордена, към който принадлежал, го задължавали да вечеря скромно и да не сподели удоволствието на благородната им компания.

Викладені у пропонованій статті зауваги є лише вступом до дослідження модальних конструкцій в їх лексичному та граматично-синтаксичному аспектах. Особливо цікавими є граматичні складені конструкції, в яких першою складовою частиною є фразема або фразеологічний зворот, а другою – форма болгарського інфінітиву з *да*. Вони визначають перспективи творення граматично-синтаксичних конструкцій і розкривають творчі можливості мови в цій сфері, адже з появою нових фразем створюються нові модальні конструкції за їх участю.

Переклад Світлани ВИННИЧЕНКО

PRE-CONDITIONS OF CONSTRUCTION GRAMMAR IN ANALYSIS OF BULGARIAN MODAL CLAUSES

Ivona NOVAKOVSKA-KEMPNA

Ignatianum Academy in Krakovi

26, Kopernika Str., Krakov, 31-501, e-mail: ink28@wp.pl

Department of Cultural and Christian Base of Education

Basic theoretical principles of construction grammar, in particular questions of modality of constructions and clauses as semantic and logical categories are examined in the article. On the basis of analysis of considerable corps of modal clauses in Bulgarian language conclusions are made about the methods of creation of modal grammatical constructions.

Key words: heuristic, construction grammar, modality, modal clauses, modal constructions, Bulgarian, infinitive.

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ КОНСТРУКЦИОННОЙ ГРАММАТИКИ В АНАЛИЗЕ БОЛГАРСКИХ МОДАЛЬНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ

Ивона НОВАКОВСКАЯ-КЕМПНА

*Академия Игнатанум в Кракове
ул. Коперника, 26, Краков, 31-501, e-mail: ink28@wp.pl
Кафедра культурных и христианских основ образования*

В статье рассматриваются главные теоретические принципы конструкционной грамматики, в частности вопрос модальности конструкций и предложений, как семантико-логической категории. На основе анализа значительного корпуса модальных предложений в болгарском языке сделаны выводы о способах создания модальных грамматических конструкций.

Ключевые слова: эвристика, конструкционная грамматика, модальность, модальные предложения, модальные конструкции, болгарский язык, инфинитив.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2011.
Прийнята до друку 23.09.2011.